Вибір Чіпки Варениченка (За романом Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»). Твір 10 клас

Задум роману «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» виник після зустрічі письменника під час подорожі по Полтавщині із хлопцем-возником, що розповів Панасові Мирному історію про селянина, що став розбійником та вбивцею. Письменник був вражений, він замислився над тим, звідки у селянському побуті з'являються такі характери. На основі тієї історії було створено повість «Чіпка». Панас Мирний звернувся за рецензією до Івана Білика, який побачив у творі багато нерозкритих можливостей. У співавторстві народився перший на українській мові соціально-психологічний роман, що на образі Чіпки глибоко дослідив корені бунту проти несправедливості, який без соціальної бази переростає у розбій та грабіжництво.

Чіпка – безбатченко, син двоєженця, що його було віддано у москалі, він не може про себе сказати, що походить з «чесного роду». А це у селі найголовніше. Відкинутий односельцями з дитинства, занурений у образу і бідність, він росте серед ворожості та зневаги. Мати, кинута долею, ледве має сили працювати, щоб «тільки не голодувати», не може дати синові ласки та захисту. Тільки старенька бабуся Орися тішить малого, переливає у нього усе, що зберегла душа, – поезію народних уявлень про природу і тварин, про небо і землю, про Бога та янголів. Може, на іншого хлопчика це вплинуло б не так. Але Чіпку автор змальовує дуже суперечливим, його натура складається з поетичності, вразливості, чуйності матері та гордості, полохливості і нескореності батька. Ця вибухова суміш не дає йому можливості прийняти життя і долю, як є. Чіпка все обдумує, осмислює і повинен свідомо вибирати. У дитинстві він робить перший вибір, коли його віддають у найми. Відмовляється коритися багатому хазяїну, але з радістю працює підпаском у діда Уласа. Багаті та бідні – це запало йому у душу змалку, і тут він вибрав рішуче й одразу. Почувши справжню історію свого батька, Чіпка шаленіє і твердо каже: «Недобре зробив батько... Чому він їх не вирізав, не випалив?.. Панів!» Енергійна натура хлопця не може терпіти насильства над собою, але, не маючи виходу, він спочатку розтрачує сили у пияцтві, а потім – у насильстві над іншими.

П'яна ватага, що здавалася йому справжнім товариством незалежних та мужніх нескоренців, показує справжнє обличчя у першій скруті. Коли селяни вимагають платні за два роки праці, їх січуть як бунтівників. Чіпка сподівається, що тепер вони разом підуть проти несправедливості, але Чіпку схопили, а ватага хоробро втекла. Вибір виявився хибним.

Ще раз змінює своє життя Чіпка Варениченко. Стає хазяїном, одружується на «польовій царівні» Галі. Реформа 1861 року відібрала в нього землю, але дала вихід бунтівній натурі. Чіпка починає торгувати полотном, заробляє гроші. Уже ніхто не згадує про безбатченка, уже звертаються з повагою: «Никифор Іванович».

Історичні умови, що сформували буржуазію, дали змогу багатьом енергійним натурам утілити себе у праці та громадській діяльності. Чіпка вже не розбійник, він бачить дорогу, бажає захищати селян, бере участь у виборах до земства. І цей вибір був би кращий, якби справді щось змінилося. Але... «старе та поновлене» – каже автор роману. Як було знущання над простими людьми, так і лишилося. Воно не торкнулося самого Чіпки, який тепер, як каже становий, «...чоловік торговий, усюди буває, людей, світа бачив» . Але коли на його очах почалося знущання над виборними із селян, Чіпка зламався...

«Торгового чоловіка» , людину заможну і, на думку влади, благонадійну, вибирають до управи. Чіпка вірить: ось воно, справжнє його місце, тут він зможе справедливо судити. Але судилося інакше. По старих ділах його викидають із земства. Далі відбувається звичайне. Ті, хто був вибраний, щоб стерегти інтереси громади, стережуть лише своє добро. І на слова Чіпки: «Мене громада вибирала...» – відповідають: «То й на громаду плюнь!» Цього вже Чіпка не витримав.

Останній вибір героя – це втеча від життя. Горілка, розбої, вбивство... Вільна, розумна людина, енергійний хазяїн, талановитий громадський діяч – ось до чого був призначений Чіпка. А вийшов душогуб та злодій. І автор роману не питає, чия це провина. Він знає напевне: не ревуть воли, як ясла повні. Вільна душа не знайшла дороги, її зламали обставини. Хтось корився, хтось пристосовувався, дехто намагався щось робити й у цих умовах. Чіпка не зміг. Він бачив чорне та біле, і коли чорне застувало йому очі, він не витримав.